

Länsstyrelsen
GOTLANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-område

Skenholmen SE0340127

Län:
Gotland

Kommun:
Gotland

Areal:
256,5 hektar

Centralpunktskoordinat:
X: 1 692 374; Y: 6 412 714

Fastställt av Länsstyrelsen:
30 augusti 2005

Områdestyp:
SCI¹, SPA²

Skydd:
Djurskyddsområde, Riksintresse för naturvård, CW-område

Ägandeförhållanden:
Staten

¹ SCI – Site of Community Interest, det vill säga skydd enligt habitatdirektivet.

² SPA – Special Protection Area, det vill säga skydd enligt fågeldirektivet.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Naturtyp	Habitatkod	Areal (hektar)
Perenn vegetation på steniga stränder	1220	5,6
*Havsstrandängar av Östersjötyp	1630	32,0
Fuktängar med blåtätel eller starr	6410	219,4

* "Prioriterad naturtyp" – bevarandet av naturtypen bedöms vara av hög prioritet inom EU.

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Art	Artkod	Antal par	Övervintrande	Rastande
Vitkindad gås	A045	25		2 000
Skärfläcka	A132	5		
Brushane	A151	10		
Skräntärna	A190	2-3		
Fisktärna	A193	5		
Silvertärna	A194	20		
Smätärna	A195	5		

Beskrivning

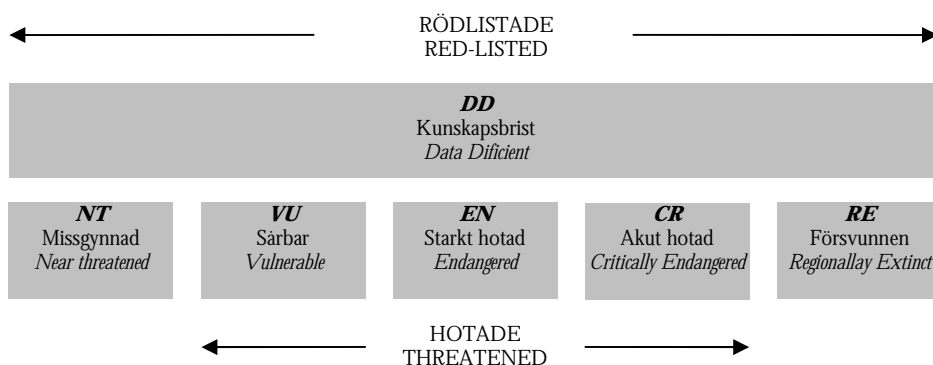
Skenholmen är en flack, helt öppen ö med vida gräshedar. Stränderna är i söder småsteniga och utan havsstrandvegetation. I de västra delarna finns sandiga avlagringar och här har en drygt tio meter bred remsa med havsstrandvegetation utbildats. Övriga stränder utgörs av flacka håll- och grusmarker med en del strandängsvegetation. Bältet med havsstrandäng är överallt smalt och ovanför denna vidtar ett ungefär lika brett bälte med driftvegetation på steniga strandvallar. Öns gräshedar upptas till stor del av helt öppna fuktängar. Området betas av får. Under tiden maj till september går här 300 tackor med lamm. Vegetationen på havsstrandängen utgörs av rödsvingel, salttåg, strandkrypa, gulkämpar, gäsört, groblad, krypven, kustarun, knutnarv och revfingerört. På stenigare partier växer saltarv och saltnarv. I driftvallarna finns massiva bestånd med nicktistel. De lågväxta fuktängarna är ofta helt flacka och här växer slankstarr, krypven, spikblad, gäsört, sumpmära, brunört, krissla och ärtstarr. Vid den norra stranden finns ett tätt litet bestånd av sumpnoppa, en ovalig art på Gotland.

Många fuktängar är helt dominerade av hundstarr. Dominanta inslag i de lite mer högväxta fuktängarna utgörs av älväxing, blåtätel, plattstarr och hirsstarr. Ön har tidigare varit plats för skjutövningar och några kratrar med flera meters diameter syns i området. Flera av dessa kratrar är nu fyllda av vatten som hyser ett rikt insektsliv.

Följande fynd av rödlistade arter har gjorts i området:

Fåglar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Anas acuta</i>	Stjärtand	NT
<i>Anas clypeata</i>	Skedand	NT
<i>Arenaria interpres</i>	Roskarl	VU
<i>Numenius arquata</i>	Storspov	NT
<i>Sterna albifrons</i>	Småtärna	VU

Den svenska rödlistans kategorier

De öppna gräsmarkerna på Skenholmen hyser ett mycket rikt fågelliv. Foto: Magnus Martinsson.

Bombkrater som har givit upphov till ett litet småvatten. Foto: Magnus Martinsson.

Bevarandesyfte

Det främsta syftet är att bidra till att upprätthålla gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå för de naturtyper och de arter (enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet) som ingår i Natura 2000-området.

Bevarandemål

1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Areal

- Arealen steniga stränder ska vara 5 hektar.

Struktur och funktion

- Krontäckning av träd och buskar ska vara 0 %.

Typiska arter

- Minst en av de typiska kärlväxarterna (mjölon, strandaster, marviol, hundtunga, saltarv, vejde, strandvial, strandråg) ska förekomma i minst 60 % av provytorna.

1630 *Havsstrandängar av Östersjötyp

Areal

- Arealen havsstrandängar ska vara 32 hektar.

Struktur och funktion

- Minst 31 hektar ska ha väl hävdad gräsmark varje år vid vegetationsperiodens slut.
(Med väl hävdad menas att vegetationshöjden, mätt med gräsmarkslinjal, vid vegetationsperiodens slut i genomsnitt är högst 3 cm på torra-friska marker och högst 5 cm på fuktiga marker.)
- Minst 90% av landstranden ska ha en så kallad blå bärd, vilket innebär att vass, havssäv och blåsäv inte förekommer på havsstranden med täta bestånd större än 100 kvadratmeter.
- Krontäckning av träd och buskar ska vara 0 %.

Typiska arter

- Minst en av de typiska kärlväxarterna (trift, baltisk strandmalört, plattsäv, rödsäv, kustarun, dvärgarun, sumpgentiana, strandkrypa, strandrödtoppa, ormtunga, strandkämpar, strandgroblad, gulkämpar, revigt saltgräs, strandnarv, strandmaskrosor, klöverärt, smultronklöver, havssälting, liten ärtstarr, slätterblomma, strandmaskrosor) ska förekomma med minst 2 arter i minst 65 % av provytorna.

6410 Fuktängar med blåtätel eller starr

Areal

- Arealen fuktängar ska vara minst 219 hektar.

Struktur och funktion

- Hela arealen ska ha väl hävdad gräsmark varje år vid vegetationsperiodens slut.
(Med väl hävdad menas att vegetationshöjden, mätt med gräsmarkslinjal, vid vegetationsperiodens slut i genomsnitt är högst 3 cm på torra-friska marker och högst 5 cm på fuktiga marker.)
- Frekvensen av hundäxing och hundkex är högst 1 %.
- Krontäckning av träd och buskar ska vara högst 10 %. Vedartad igenväxningsvegetation förekommer inte.

Typiska arter

- Minst tre av de typiska kärlväxarterna (ängsstarr, hirsstarr, loppstarr, ängsnycklar, Junfru Marie nycklar, tagelsäv, sumpmära, gentianor, brudsporre, vildlin, ormtunga, slätterblomma, tätört, majviva, rosettjungfrulin, älväxing, ängsvädd, strandmaskrosor, ängsruta, kärresälting) ska förekomma i minst 60 % av provytorna.

A045 Vitkindad gås
A132 Skärfläcka
A151 Brushane
A190 Skräntärna
A193 Fisktärna
A194 Silvertärna
A195 Smätärna

- Bestånden skall vara konstanta eller ökande.
- Arealen lämpliga livsmiljöer för arterna får ej minska.

Beskrivning av naturtyper

1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Naturtypen utgörs av steniga stränder med flerårig vegetation på de övre delarna av klapperstensstränder. Många olika vegetationstyper finns ovanför den omedelbara strandzonen. I de äldre delarna kan antingen gräs-, ljung- och risvegetation eller en vegetation dominerad av mossor och lavar utvecklas. Naturtypen är vanligen ohävdad.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus är god vattenkvalitet och varierad vegetation, beroende på hur exponerad stranden är för vind och vågor. Allt från nästan vegetationsfria stränder närmast havet till strandängsvegetation i de över delarna förekommer. För gynnsam bevarandestatus krävs också intakta zoner med förekomst av olika vegetationstyper. Ingen påtaglig minskning får ske av populationerna hos de typiska arterna i habitatet. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

Naturtypen är känslig för övergödning genom ökad pålagring med ruttande alger, kvävednedfall vilket påverkar artsammansättningen, oljeutsläpp, slitage och störningar orsakade av det rörliga friluftslivet och exploatering i form av bebyggelse, bryggor med mera.

1630 Havsstrandängar av Östersjötyp

Naturtypen utgörs av strandbetesmarker och strandängar av boreal typ vid Östersjön, vanligen med en salinitet under 1,5 ‰ och en i regel lågvuxen vegetation. Dessa är eller har tills nyligen varit påverkade av slätter och/eller betesdrift. Vegetationen är mer eller mindre tydligt zonerad och påverkas av landhöjningen. Floran och faunan är artrik med många arter som inte finns i andra miljöer. I södra Östersjön är strandkämpar en viktig indikatorart på en välhävdad miljö.

Förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är flera. Kontinuerlig hävd krävs för att bevara den karaktäristiska artsammansättningen. Betespåsläpp bör ske efter det att de flesta strandängsfåglarna kläckt sina ungar i början av juni. Därefter är det viktigt att betessäsongen kommer igång medan lågvatten råder och vassvegetationen är smaklig för betesdjuren. Förlängd betesperiod på hösten är fördelaktigt. Möjligheter till översvämning måste finnas. Ingen stängsling mot vattenlinjen bör förekomma. Om stängsling är nödvändig måste denna ske en bra bit ut i vattnet så att betesdjuren kan hålla tillbaka vassvegetationen. Naturtypen skall hysa ett rikt fågelliv. God vattenkvalitet är en förutsättning för bete. Ingen tillförsel av handelsgödsel får ske. Tångtåkt kan i vissa fall vara positivt. Ingen påtaglig minskning får ske av populationerna hos de typiska arterna i habitatet. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

Naturtypen är känslig för upphörd hävd, markexploatering i form av exempelvis utfyllnad, vägdragningar och bebyggelse, uppläggande av muddermassor och övergödning genom ökad pålagring med ruttande tång och alger. I äldre tider förekom tångtåkt som höll strandområdena fria från större tångvallar/driftvallar. Överbete kan påverka den karaktäristiska florans negativt. Andra hot är erosion på grund av landsänkning/upphörd sedimentering, kväveläckage från angränsande marker, kvävednedfall, vilket påverkar artsammansättningen och uppodling och invallningar. På grund av minskat behov av åkermark är detta inte ett överhängande hot idag. Dräneringar för att påskynda avrinningen från strandängen eller närbelägna marker kan helt eller delvis förstöra biotopen. Strandängens karaktäristiska flora och fauna missgynnas av den minskade saltvattenspåverkan som blir följden.

6410 Fuktängar med blåtätel eller starr

Naturtypen utgörs av fuktängar på jordar med stort inslag av kalk, lera eller torv. I typen ingår både ohävdade och hävdade marker. Två undertyper finns: a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bland annat "kalkfuktängen". b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blåtätel, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet. Enligt definitionen för naturtypen ingår såväl hävdade som ohävdade marker.

För upprätthållande av gynnsam bevarandestatus bör objektets hävdhistoria vara vägledande för den fortsatta skötseln. Fuktängar med lång hävdkontinuitet och hävdgynnade naturvärden är beroende av fortsatt skötsel i form av slätter eller bete samt röjning av igenväxningsvegetation för att naturtypen skall kunna bibehålla gynnsam bevarandestatus. Skötseln utformas enligt objektets speciella natur- och kulturvärden för fält-, busk- och trädskikt. För vissa varianter av naturtypen krävs återkommande översvämningar. I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, kalkning, dikning eller insädd av för naturtypen främmande arter. Ingen påtaglig minskning bör ske av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på någon av de hotfaktorer som är aktuella för naturtypen.

Naturtypen är känslig för utebliven eller olämplig skötsel (på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbrukmed mera), minskat eller upphört bete som på sikt leder till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan, tillskottsutfodring som indirekt ger näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran, användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin vilket påverkar den dynglevande insektsfaunan negativt, markexploatering och annan markanvändningsförändring, exempelvis täktverksamhet, i objektet eller i angränsande områden och gödslings- och försurnings effekter från nedfall av luftburna föroreningar.

Beskrivning av arter

A045 Vitkindad gås

Den vitkindade gåsen häckar på små, flacka öar där den är skyddad från marklevande rovdjur. Arten fordrar stora, öppna gräsbevuxna ytor för sitt födosök, främst strandängar med kortvuxen eller kortbetad gräsvegetation. Den kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräs) samt möjlighet att övernatta ute på vatten.

Under häckningen rör sig paret normalt inom ett område i storleksordningen någon kvadratkilometer. Arten flyttar mellan häckningsområdena i Sverige och övervintringsplatserna i Holland. För närvarande finns inget uppenbart hot mot arten och den svenska populationen fortsätter att växa i storlek. Nya häckningslokaler har påträffats kontinuerligt de senaste 20 åren. Konflikter med jordbruket uppstår dock tidvis i områden som hyser starka häckningsbestånd och/eller stora mängder rastande vitkindade gäss på väg till eller från sina häckningsområden på ryska tundran.

A132 Skärfläcka

Skärfläckan vill ha tillgång till lämpliga häckningsplatser i form av grunda vikar och bukter längs flacka kustpartier. Nyckelfaktorn är stora områden med grunt vatten och sandiga eller gytjtjiga bottenar. Arten kräver relativt stora områden och de bästa lokalerna omgärdas av öppna, välhävdade strandängar. Boet läggs mycket nära vattenlinjen, till exempel på låglänta strandängar, i tångvallar, på låga holmar eller sandrevlar.

Skärfläckan hävdar revir och rör sig under häckningen inom ett område i storleksordningen 25-50 ha. Arten övervintrar i sydvästra Europa och nordvästra Afrika. Brist på strandängar i hävd kan bli ett ökande hot i framtiden. Badturism och rörligt friluftsliv är lokalt ett hot mot beståndet, i vart fall indirekt genom att fåglarna tvingas bort från de bästa häckningsplatserna och ut i sekundära miljöer. Störningar har resulterat i att många häckningar misslyckats. Upprepade störningar kan orsaka att hela kolonier överges. Lokalt kan predation från räv och kråka vara ett stort problem. Artens vana att placera boet precis i vattenlinjen gör att häckningarna ofta spolieras av stormar och högvattenperioder under våren och försommaren. Det finns tecken från Öland på att skärfläckan föredrar att häcka vid vattensamlingar omedelbart innanför den egentliga strandlinjen, något som skulle kunna vara ett försök att minska effekterna av höga vattennivåer under botiden.

A151 Brushane

Brushanen häckar i Sverige i två helt olika typer av miljöer, med olika ekologiska krav och populationsutveckling. Det *sydliga beståndet* kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av hävdade strandängar. I bra häckningsmiljöer finns en mosaik av gräs- och starrmarker, öppna dy- och jordtytor och grunda vattensamlingar. Det *nordliga beståndet* kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av våta myrmarker, framför allt relativt lågväxta, fuktiga till blöta gräs- och starrängar. Hanarna spelar på gemensam plats, företrädesvis på låga upphöjningar i terrängen. Som rastlokaler utnyttjas öppna områden med grunt vatten och sandiga eller gytjiga bottnar, men även översvämmade åker- eller betesmarker.

Under häckningen rör sig fåglarna inom ett begränsat område, gissningsvis någon kvadratkilometer. Det skandinaviska beståndet övervintrar främst i Afrika söder om Sahara (Sahelzonen). I södra och mellersta Sverige hotas de mycket fåtaliga bestånden främst av upphörande hävd av strandängsmiljöer, såväl längs kusten som i inlandet. Markavvattning eller framför allt tidigare invallning av fuktiga strandängsmiljöer har försämrat eller förstört tidigare livsmiljöer för arten. Fragmentering av lämpliga häckningsmiljöer är ett hot, eftersom brushanen har relativt stora arealkrav. Uppväxande träd och buskar på, och runt, goda häckningsmiljöer bidrar till ett ökat predationstryck från främst kråka, men även räv. Höga halter av olika miljögifter i marin miljö, särskilt på rastplatserna längs Europas kuster liksom biocidanvändning på övervintringsområdena i Västafrika kan innebära ett hot. Torka på övervintringsområdena i Västafrika kan eventuellt påverka bestånden negativt.

A190 Skräntärna

Skräntärna behöver tillgång till lämpliga bytesdjur, vilket i svenska vatten främst är abborre, mört och strömming. Den fiskar framför allt i grunda kustområden eller i kustnära (inom 30-40 kilometer) sjöar. Lämplig plats för bobygge är flacka, vegetationsfattiga sandrevlar eller klippöar i havsbandet (egentliga Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken, även Väneren). Arten häckar företrädesvis i koloni. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden. Häckningslokalen och dess omgivande arkipelag bör sakna fyrfota rovdjur, framför allt mink. Arten är långlivad med relativt låg reproduktion.

Under häckningen kan födosökande skräntärnor uppsöka fiskrika vatten åtskilliga mil från boplatser. Skräntärnan övervintrar i tropiska Västafrika, där floden Nigers inlandsdelta i Mali är särskilt betydelsefullt.

Mänsklig störning på häckningslokalerna under maj – juli/augusti, främst orsakat av friluftsliv (landning av båtar på häckningsskär, badande folk etc.) kan få tärnorna att överge sina häckningsplatser. Etablering av mink på de öar eller i de skärgårdsområden där arten häckar är ett ökande problem. Försämrade tillgång på lämplig fiskföda i innerskärgårdsområden och kustnära sjöar kan innebära hot mot förnygringen. Igenväxning av träd och/eller buskar på de öar som arten häckar på kan medföra att ön överges. Spridning och ackumulering av miljögifter i akvatisk miljö har negativa effekter på häckningsutfallet. Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot. Beskattning av arten under flyttningen genom Europa och framför allt i övervintringsområdena i tropiska Afrika, vilket kan innebära ett långsiktigt hot mot bestånden.

A193 Fisktärna

Fisktärnan häckar i regel solitärt eller i små kolonier om uppemot 20 par. Fisktärnan samhäckar ofta med silvertärna och skratmås. Som hos övriga tärnarter är kolonierna instabila och lämpliga häckningsplatser kan till synes helt utan anledning överges från ett år till ett annat. De häckande fåglarna födosöker över tämligen stora områden (ofta i storleksordningen 1-5 km²), och i sjörika områden kan de ses fiska i närliggande sjöar.

De nordiska fisktärnorna är långsflyttare som övervintrar längs Afrikas väst- och sydkust, framför allt i området runt Godahoppssudden.

Fisktärnan häckar i samtliga svenska landskap. Det svenska beståndet har beräknats till 20 000-25 000 par. Beståndsutvecklingen är svårtolkad och uppgifterna från olika håll delvis motsägande. Resultat från Svenska häckfågeltaxeringen tyder på att beståndet är mindre idag än under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet. Mellanårsvariationerna i materialet är emellertid stora. Fisktärnan är inte rödlistad i Sverige.

Hoten mot arten är bland annat ökad båttrafik och expanderande friluftsliv som kan skapa stora störningar under häckningssäsong och ohävd och igenväxning som kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner. Lokalt kan förekomst av mink leda till att kolonier försvinner. Spridning och ackumulering av miljögifter har negativa effekter på häckningsutfallet. Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

A194 Silvertärna

Silvertärnan häckar längs stora delar av den svenska kusten. Det svenska beståndet har uppskattats till 20 000–25 000 par. Sedan mitten av 1970-talet har silvertärnan ökat i antal såväl i Östersjöområdet som i Vänern. Lokalt har arten försvunnit till följd av minkens expansion. Beståndet på Gotland uppskattas till 2500 par. Silvertärna är ej rödlistad i Sverige.

Silvertärnan häckar solitärt eller kolonivis. I Sverige överstiger koloniernas storlek sällan 25 par. De häckande fåglarna rör sig över stora områden under födosöket, ofta i storleksordningen 25 km². Arten häckar såväl vid fiskrika insjöar som längs grunda kustområden. Silvertärnan flyttar extremt långt, från norra halvklotets tempererade och arktiska områden till motsvarande breddgrader på södra halvklotet. Europeiska silvertärnor övervintrar längs södra Afrikas kust och i Södra Ishavet.

Hoten mot arten är bland annat ökad båttrafik och expanderande friluftsliv som kan skapa stora störningar under häckningssäsong och ohävd och igenväxning som kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner. Lokalt kan förekomst av mink leda till att kolonier försvinner. Spridning och ackumulering av miljögifter har negativa effekter på häckningsutfallet. Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

A195 Smätärna

Smätärnan behöver föda i form av småfisk och större kräftdjur. Arten är strikt bunden till långgrunda strandområden och jagar i regel patrullerande utanför strandlinjen. Tillgång på lämpliga häckningsplatser är av allt att döma en begränsande faktor. Arten häckar på kala sandstränder, på låga sand- eller grusrevlar och på industri- och utfyllnadsmark vid kusten. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden och framför allt mink och räv bör hindras nå häckningsplatserna. Uppsättning av tornfalksholkar måste undvikas i närheten av tärnkolonier.

Under häckningen kan födosöken utsträckas åtskilliga kilometer bort från boplatserna. Arten övervintrar längs Afrikas västkust. Badturism och rörligt friluftsliv är ett hot mot beståndet – i vart fall indirekt genom att fåglarna tvingas bort från de bästa häckningsplatserna och ut i sekundära miljöer. Som en följd av detta misslyckas många häckningar när bon läggs på mindre lämpliga platser. Det fria fisket längs kusterna har också lett till att häckningar spolierats, när sportfiskare uppehållit sig alltför nära boplatserna under längre tid. Expansionen av grätrut längs kusterna har lokalt lett till att smätärnan trängts undan från sina häckningsplatser. Smätärnan är relativt långlivad vilket gör den extra känslig för miljögifter.

Bevarandeåtgärder

1220 Perenn vegetation på steniga stränder

1630 *Havsstrandängar av Östersjötyp

6410 Fuktängar med blåtätel eller starr

Området utgörs av en betad gräsmark som varit betesmark under lång tid. För att bevara de naturvärden som är knutna till området är det av stor vikt att den traditionella hävden upprätthålls.

Bete

Området skall årligen betas med får. Fåren ska under normala år köras ut till området under första halvan av maj.

Djuren ska gå kvar i området till oktober månads utgång.

Vid varje betessångs slut ska grässvälen vara väl avbetad. På torr mark skall ingen skadlig ansamling av förna och obetat gräs äga rum. På fuktig och våt mark är betet mindre smakligt och i sådana områden blir därför avbetningen mindre intensiv. Traditionellt har området betats av trehundra tackor med lamm under hela betessången. Det är viktigt att den traditionella hävden i området fortsätter.

Stödutfodring av djur får ej ske.

Underhållsröjning

Uppslag av träd och buskar som ratas av betesdjuren röjs bort manuellt. Området ska inte hysa några vedväxter överhuvudtaget utöver några enstaka tallar på den sydöstra delen av ön.

Avmaskning av betesdjur

Avmaskning i förebyggande syfte, så kallad strategisk avmaskning, ska undvikas. Praktisera i stället kombinationsbete med flera djurslag och rotationsbete. Avmaskningen ska skötas utanför naturbetesmarken. Medel som innehåller avermektiner får ej användas.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Ingrepp

I området får inte förekomma gödsling (förutom gödsel från djur på bete), kalkning eller introduktion av främmande arter. Området får inte utsättas för någon typ av markskador, såsom exempelvis trampskador, plöjning, harvning, körskador, dikning eller schaktning.

Utebliven eller felaktig skötsel

Det är av stor vikt att den traditionella hävden som beskrivits ovan upprätthålls. Redan en liten förändring i hävden kan leda till att känsliga arter slås ut.

Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar

Många av de arter som finns i betesmarken är starkt beroende av att markens kvävestatus inte förhöjs. Genom betet sker ett ständigt uttag av näring från marken. Det finns således ett näringsunderskott i marken. En lång rad arter är beroende av att detta förhållande råder. Nedfallet av kväve kan medföra att kvävestatusen förändras. En lång rad organismer riskerar att drabbas av surt nedfall och även av luftburna föroreningar.

Bevarandestatus idag

Naturtyp	Habitat-kod	Bevarandestatus
Perenn vegetation på steniga stränder	1220	Gynnsam
*Havsstrandängar av Östersjötyp	1630	Gynnsam
Fuktängar med blåtätel eller starr	6410	Gynnsam

* "Prioriterad naturtyp" – bevarandet av naturtypen bedöms vara av hög prioritet inom EU.

Art	Artkod	Bevarandestatus
Vitkindad gås	A045	Gynnsam
Skärfläcka	A132	Gynnsam
Brushane	A151	Gynnsam
Skräntärna	A190	Gynnsam
Fisktärna	A193	Gynnsam
Silvertärna	A194	Gynnsam
Småtärna	A195	Gynnsam

Uppföljning av bevarandemål

1220 Perenn vegetation på steniga stränder

Uppföljningen och utvärdering av gynnsam bevarandestatus sker objektvis. Ekologiska undergrupper urskiljs ej.

- Arealen följs upp med IRF-flygbilder minst vart 24:e år, samt vid eventuell förändring av ytan orsakad av exploatering eller annan verksamhet. Sannolikt kan flygbildstolkning i framtiden ersättas av satellitbildstolkning.
- Kartering av träd- och buskskiktets täckningsgrad görs med hjälp av IRF. Uppföljning av variabeln görs samtidigt som arealkarteringen och genomförs minst vart 24:e år.
- Förekomst av vresros följs upp i samtliga habitat där arten registrerats. Uppföljningen sker minst vart 12:e år.
- Typiska kärlväxtarter följs upp i ett stickprov av objekten. Urval av objekt sker genom stratifiering inom vattendirektivets typområden. Förekomsten av typiska kärlväxtarter följs upp i minst 10 objekt per biogeografisk region med minst 6 års intervall. I första hand väljs objekt med förekomst av arter i bilaga 2 (exempelvis

strandviva) så att samordningsvinster kan erhållas. Utvärdering av typiska arter sker endast på biogeografisk nivå, då det inte bedöms motiverat att följa parametern på objektsnivå.

1630 *Havsstrandängar av Östersjötyp

Uppföljning och utvärdering av gynnsam bevarandestatus sker objektvis. Habitatet är komplext och utgörs nästan alltid av flera olika vegetationstyper varav rödsvingelsamhället, salttågssamhället, saltbrännor och skonvegetation är de mest utmärkande. Följande undergrupper urskiljs: a) Grässvålsamhällen, b) Saltbrännor och skonor (en skona är en plats som tidvis fylls med salt vatten som inte rinner därifrån utan avdunstar).

- Arealen följs upp med i samband med uppföljning av typiska arter vart 12:e år och utgörs av fältkontroll i områdets gränser. Dessutom sker uppföljning vid eventuell förändring av ytan orsakad av exploatering eller annan verksamhet.
- Vid minst ett tillfälle varje 6-årsperiod skall uppföljning av vegetationshöjd och genomföras i alla objekt. Höjden mäts med gräslinjal (>3 mätställen i objekt). Uppföljning av parametern vegetationshöjd riktas till rödsvingelsamhället som är den vegetationstyp som är mest osmaklig för betesdjuren och som i regel betas sist av allt. Utläggningen av dessa mätpunkter sker subjektivt och är beroende av förrättningsmannamässig kompetens.
- Negativa indikatorarter i fältskiktet, samt sly och annan vedartad igenväxningsvegetation högre än 1,3 meter, följs upp i subjektivt utlagda ytor i samband med vegetationshöjdmätning vart 6:e år. Ytorna förläggs till delar av objektet där förhållandena kan förväntas vara som sämst. Igenväxning och negativa indikatorarter följs mer noggrant om negativ indikation erhållits, samt vart 12:e år. Registrering av parametrarna sker då i samma punkter där kartering av typiska arter genomförs.
- Utbredning av vattenstrand med så kallad blå bärd, samt förekomst av större täta bestånd av vass, havssäv, blåsäv eller rörflen följs vart 6:e år. Negativ indikation utlöser uppföljning av typiska arter.
- Förekomst/icke förekomst av typiska arter följs upp i provytor slumpade utmed permanenta transekter. I samma provytor följs även ett urval negativa indikatorarter. Då habitatet som regel hyser flera vegetationstyper bör antalet provytor som regel inte understiga 50 per objekt. Uppföljning görs minst 12:e år. Objektvis utvärdering av typiska växtarter sker mot uppställda bevarandemål, relaterade till måttet antal träffar av typiska arter per provyta. I samband med uppföljning av typiska arter registreras vilken undergrupp provytan tillhör (skonvegetation respektive grässvålsvegetation). Materialet kommer i första hand att användas för utvärdering på biogeografisk nivå.

6410 Fuktängar med blåtätel eller starr

Uppföljningen och utvärdering av gynnsam bevarandestatus sker objektvis. Habitatet är oftast trädritt och floran skiljer sig mellan kalkrika och silikatrika marker. Av denna anledning urskiljs ekologiska undergrupper vid utvärdering av typiska växtarter: a) Kalkfuktäng, b) Blåtätel/starräng.

- Arealen följs upp i samband med uppföljning av typiska arter vart 12:e år och utgörs av fältkontroll i områdets gränser. Dessutom sker uppföljning vid eventuell förändring av ytan orsakad av exploatering eller annan verksamhet.
- Vid minst ett tillfälle varje 6-årsperiod skall uppföljning av vegetationshöjd och genomföras i alla objekt. Höjden mäts med gräslinjal (>3 mätställen i objekt) i de delar av området som förväntas vara dåligt avbetade. Utläggningen av dessa mätpunkter sker subjektivt och är beroende av förrättningsmannamässig kompetens.
- Negativa indikatorarter i fältskiktet, samt sly och annan vedartad igenväxningsvegetation högre än 1,3 meter, följs upp i subjektivt utlagda ytor i samband med vegetationshöjdmätning vart 6:e år. Ytorna förläggs till delar av objektet där förhållandena kan förväntas vara som sämst. Igenväxning följs mer noggrant vid negativ indikation, samt vart 12:e år i samma punkter där kartering av typiska arter genomförs.
- Diken med avvattnande effekt följs upp efter eventuell utförd restaureringsåtgärd.
- Förekomst av typiska arter följs upp i >30 stycken provytor per objekt slumpade utmed permanenta transekter. I samma provytor följs även ett urval negativa indikatorarter. I objekt med stor variation inom habitatet och de undersökta ytorna justeras antalet ytor med utgångspunkt från variationskoefficient. Uppföljning görs med högst 12 års intervall. Objektvis utvärdering av typiska växtarter sker mot uppställda mål relaterade till av måttet antal träffar av typiska arter per provyta. Den biogeografiska utvärderingen av typiska arter sker för de båda undergrupperna för var och en av de ingående typiska arterna.

Referenser

- Cederberg, B. & Löfroth, M. (red.) 2000. Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000. – ArtDatabanken.
- Ekstam, U. & Forshed, N. 1996. Äldre fodermarker.
- Gärdenfors, U. (red.) 2000. Rödlistade arter i Sverige 2000. – ArtDatabanken.
- Jordbruksverket 2002. Metodhandledning Inventering av värdefulla Ängs- och Betesmarker. Version 1.2
- Länsstyrelsen i Gotlands län. 1992. Ängs- och hagmarker på Gotland. Del 2.
- Länsstyrelsen i Östergötland. 2001:2. Standardisering av metodik för övervakning av rödlistade kärlväxtarter. Miljövårdsenheten, rapport 2001:19.
- Martinsson, M. 1999. Böisårkar u daldargras. Naturvärden och vård i gotländska odlingslandskap. –Länsstyrelsen i Gotlands län.
- Metria Geodata, 2003. Möjligheter att använda IR-flygbilder vid Natura 2000 basinventering och uppföljning.
- Naturvårdsverket, 1978. Biologiska inventeringsnormer, BIN, Fåglar. Punkt-linjekartering.
- Naturvårdsverket, 2002. Handbok miljöövervakning. Spillningslevande bladhorningar.
- Naturvårdsverket. 2003. Handbok för Natura 2000.
- Naturvårdsverket, 2003. Handbok miljöövervakning. Dagaktiva fjärilar.